

Uvek zanimljiva priča stručnog saradnika i istraživača u Specijalnom rezervatu prirode Zasavica, Mihajla Stankovića ispričana na 2 km dugom putu brodićem "Umbra" dozvoljenim za posete turistima, uvek je zanimljiva i sa pregršt novih momenata. Za poštovaoce Zasavice, njegovog rada i ljubitelje prirode one zvuče poput bajke uvek prijatne za ponovno slušanje.

A Mihajlova priča, na IV Dan magarica, bila je ovakva:

-Samo ova dva kilometra je deo rezervata namenjen turizmu. Ostali deo rezervata je u prvom stepenu zaštite, što znači da samo čuvarska služba i ljudi koji vrše istraživanja mogu da idu i u ostali deo rezervata.

Zasavica je stavljena pod zaštitu 1997. godine. Godinu dana ranije je obavljeno prvo istraživanje, i konstatovano da ovde živi i raste veliki broj retkih i ugroženih vrsta, ne samo za područje Srbije, nego i Evrope, a neke i globalno, za celu našu planetu.

Reka Zasavica je nekadašnji tok reke Drine i Save. Vremenom i jedna i druga reka su napustile ovaj prostor i sada je to jedna močvara od 1.850 hektara. Ceo tok Zasavice je dugačak 33,1 kilometar. Počinje u Crnoj Bari, a završava u Mačvanskoj Mitrovici. Dubina vode je 2,5 do 3 metra, ali ispod vode je mulj dubine preko 8 metara, što samo govori o starosti ovog prostora.

Iako je Sava udaljena samo kilometar do kilometar i po, ona nema nikakav uticaj na vodu u Zasavici. Voda u Zasavici je isključivo od reke Drine, i podzemnim putem se napaja sa svežom vodom.

Drinska voda i malo pre pomenuti mulj su dva osnovna faktora koja su uslovlila ovako raznovrstan biljni i životinjski svet. Do sada je zabeleženo 670 biljnih vrsta, a uslovno najinteresantnija biljka je Aldrovanda, koju sam 2005. godine pronašao na Zasavici posle 100 godina, što je bio dokaz da vrsta nije nestala, kao što se smatralo. Za sada je za Aldrovandu Zasavica jedino dokazano stanište u Srbiji. Aldrovanda je biljka koja živi u vodi i pripada grupi biljaka koja je poznata pod pogrešnim nazivom. Najčešće, cela grupa biljaka laički je nazvana biljkama mesožderima, jer hvataju sitne životinjice i tako sebi obezbeđuju potrebnu hranu.

U SRP Zasavica je zabeleženo 23 vrsta ribe gde se kao najbitnija izdvaja Umbra Kramerij, kojoj je Zasavica jedno od dva mesta u Srbiji gde je možete naći. Drugo je prostor Gornjeg Podunavlja, između Sombora i Apatina. Ono što je izdvaja od drugih riba je to što kada voda počne da opada, ukopa se u blato i diše kiseonik iz vazduha i tako preživi za nju nepovoljni period. Kada nadode voda, ona izlazi napolje i jednostavno ponovo se ponaša kao i svaka druga riba, koristi kiseonik iz vode.

Na Zasavici je izbrojano 27 vrsta vodozemaca i gmizavaca. Od toga tri vrste su vezane samo za područje Balkanskog poluostrva i nigde ih više nema.

Trenutni broj ptica na Zasavici je 201. vrsta. Neke se teško mogu razaznati. Npr. turisti u 99% slučajeva za crne liske misle da su patke. Međutim, te ptice nitu su patke niti njihovi srodnici. One pripadaju barskim kokama. Kada su specifičnosti kod ptica u pitanju, 2007. godine su se na prostoru Zasavice pojavila dva primerka roza čaplji. Oko 200 godina, koliko se vrše istraživanja ptica u Srbiji, ovo je nezabeleženo. Kasnije smo ustanovili da je to naša evropska bela čaplja, samo je zimu provela u Africi i hranila se sa istim onim račićima kojima se hrane flamingosi. Rezultat toga je crveno obojeno perje. Ta pojava u nauci se zove eritrizam. Boja traje dok se hrani tom hranom, a čim prestane boja se menja i opet je bela.

Godine 2009. Zasavicu je posetila prava afrička ptica. To je ptica koju često vidimo na televiziji, bele ptice koje šetaju po leđima gnuova i kupe parazite. Zove se afrička čaplja govedarka. To što ovde nema gnuova, njoj ništa nije smetalo. Imala je domaće krave i krave su imale 20 dana tretman čišćenja od spoljnih parazita. Najveća ptica u rezervatu je *Haliaeetus albicilla*, orao belorepan, vrsta koja dostiže raspon krila preko 2,5 metara. Od njega u Evropi je jedino veći beloglavi sup, čiji raspon krila ide do 3 metra. Mi smo pre tri zime našli povređenog belorepana, i kada smo izmerili raspon krila je bio 2,72 metra, što je za Srbiji, a možda i za Balkan rekord. Nažalost, dobio sam izveštaj od kolega za period od početka 2013. godine zaključno sa 28. aprilom 2013. godine da je u Vojvodini stradalo četrnaest belorepana, a uzrok je trovanje.

Posebna zanimljivost Zasavice je jedna mala ptičica, ritska senica i način na koji pravi gnezdo. Kompletno gnezdo gradi mužjak. Kada završi, ženka dođe da ga vidi i ako joj se ne sviđa, ona kljunom pregrize nit koja drži gnezdo, a on, mužjak, primoran je da krene sve iz početka. Jedan mužjak u vreme gneždenja opslužuje do pet ženki.

Od ostalih vrsta zanimljivo je spomenuti da na Zasavici živi vidra, a od 2004. godine ovde je vraćena jedan nestala vrsta. Radi se o evropskom dabru. Iz Bavarske je doneto 35 primeraka 2004. godine. Danas ima oko 60 jedinki tj. trinaest porodica. Svi su čipovani, tako da se polarimetrijski, preko satelita, prati njihovo kretanje. Četiri porodice su otišle van Zasavice: jedna je na Savi kod Martinaca, druga u Bitvanskom kanalu kod Glušaca, treća je stigla u reku Jadar, kod Lešnice, a četvrta je otišla najdalje, ušla je u Savu 120 kilometara uzvodno, blizu Brčkog. To su porodice. Međutim, mladunci posle treće godine starosti odlaze od roditelje i gube svaku vezu sa porodicom. Te mlade takođe čipujemo da bi videli gde će otići. Ti mladunci su otišli nizvodno Savom i stigli do Šapca i Obrenovca i imamo neprovereni podatak po kojem su viđeni u blizini ušća Save u Dunav. Tako da se ne iznenadite ako za godinu, dve, na periferiji Beograda, u vrbacima oko Ade Ciganlije ili Velikog ratnog ostrva počnete da viđate i dabrove.

Dabar je noćna životinja i ne može se videti preko dana, ali njegovo prisustvo se prati na osnovu oborenih stabala, humki i ono po čemu ga svi znamo, a to je da je on jedan od najvećih graditelja u prirodi, pravi brane. Osamnaest kilometara uzvodno od Vizitorskog centra napravljeno je osam brana, od kojih je najveća dugačka 50 metara u koju su ugradili skoro 30 kubika drveta, i to za samo 4,5 do 5 meseci. Cela porodica radi.

Ponašanje u prirodi možemo kontrolisati ako poznamo biljke oko nas. I leva i desna obala su obrasle jednom dominantnom biljkom, rogozom. To je biljka koja vas upozorava da je tu dubina mulja 2 ili 3 metra. Za razliku od njega trska raste na već formiranom zemljištu. Međutim, interesantniji su lokvanji. Nije svejedno da li je bara obrasla belim ili žutim lokvanjima. Ako je cela bara obrasla samo belim lokvanjima, to je veliko upozorenje da pazite kuda se krećete, jer beli lokvanj traži plitku vodu i veliki mulj. Žuti lokvanj traži duboku vodu, nam biljke daju signale kuda možemo da idemo, a kojeg terena da se klonimo.

I na kraju, Zasavica se sačuvala zahvaljujući tome što u okolini nema industrije, niti je bilo.

Istraživanja pokazuju, pošto nas okružuje poljoprivredno zemljište, da za sada nemamo neki veliki negativan uticaj. Pojas trske i rogoza, koji Zasavicu okružuje, širine je desetak metara, i predstavlja odličnu tampon zonu za biološko filtriranje ovakvog prostora, tako da za sada, sve što dolazi sa njiva, ova „živa ograda“ uspeva da preradi i spreči da uđe u ekosistem – obavestio je Mihajlo Stanković.

